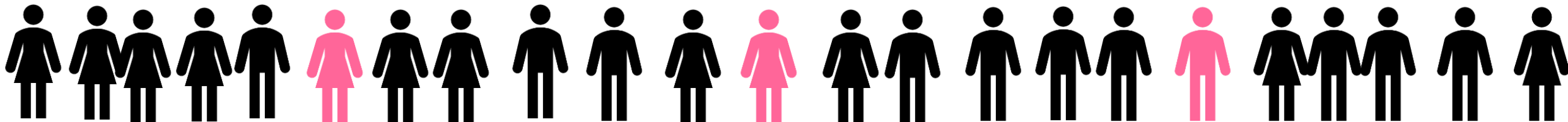

Seniorský abusus v domácím prostředí: výsledky prevalenční studie týrání,
zanedbávání a špatného zacházení

Marcela Petrová Kafková (CERA FSS MU)

T A
Č R

Program **Éta**

TL05000516

RESTABUS

Inovativní cesty definice, měření prevalence a řešení seniorského abusu v ČR (včetně přenosu mezinárodních postupů dobré praxe)

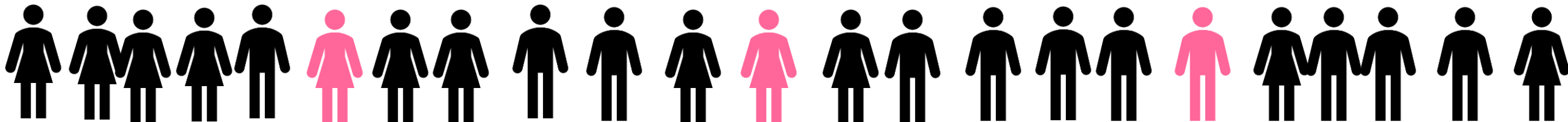
Více na: <https://www.fss.muni.cz/vyzkum/resene-projekty/61207>

Lucie Vidovičová | Marcela Petrová Kafková | Klára Reimerová (CERA FSS MU)

Jan Lorman | Jaroslava Prchalová (Gerontologický institut, o.p.s.)

Petra Masopust Šachová | Tereza Řeháková (Institut pro restorativní justici, z.s.)

externí aplikační garant: Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)

Týrání, zneužívání, zanedbávání seniorů a špatné zacházení s nimi (EAN) je **jednorázové nebo opakované**, záměrné nebo nezáměrné jednání nebo nečinnost vůči člověku **vyššího věku**, typicky ve vztahu **odůvodněně očekávatelné** důvěry, v jehož důsledku došlo ke škodě či újmě fyzické, psychické, sociální, materiální, právní, nebo mravní, případně k jejich kombinaci. Důsledkem tohoto jednání či nečinnosti může být kromě ohrožení majetku, zdraví, života, svobody nebo lidské důstojnosti také **vznik či prohloubení** situační, dočasné nebo celkové zranitelnosti člověka. Výše definované ... může, ale nemusí naplňovat skutkovou podstatu trestného činu. Jeho původci mohou být **jednotlivci, instituce či společenské prostředí**.

Výzkumný vzorek

- N = 2 689
- 65 – 99 let; Ø age= 74 y
- 57 % žen
- 19 % online & 81 % dotazník „tváří v tvář“ F2F
  - tazatelé: Ø věk 50 y; (18 – 95 y); 82 % žen
- kvótní výběr, reprezentativní podle věku, pohlaví, vzdělání, velikosti a místa bydliště
- 244 získaných proměnných (r.traumata, pachatelé, QoL/zdraví, postoje k RJ)
- terénní sběr dat: 9-11/2022

První výsledky

- prevalence = počet případů výskytu jevu v určité populaci v určitém časovém bodě nebo za určité časové období
- chybějící odpovědi „nechci odpovídat, nevím“ průměr = 0,8 %
- neexistuje položka, ve které by nebyla ani jedna odpověď
  - (min) **N = 3** „omámení léky/jinými látkami“ (0,1 %) = 2 169 v populaci

Oběť = respondent má jednu a více zkušeností s jakýmkoli typem zanedbávání a zneužívání

(1) blízké vztahy (2) + veřejné prostory + „šmejdi“ (3) + svědectví (sekundární trauma)

	Prevalence	Ženy	Muži	věk 65-84	věk 85+
Prevalence 1	29 % (N = 769)	28 %	29 %	28 %	38 %
Prevalence 2	39 % (N = 1041)	38 %	40 %	38 %	48 %
Prevalence 3	41 % (N = 1095)	40 %	42 %	40 %	50 %

Oběť = respondent má jednu a více zkušeností s jakýmkoli typem zanedbávání a zneužívání

(1) blízké vztahy (2) + veřejné prostory + „šmejdi“ (3) + svědectví (sekundární trauma)

	Prevalence	Ženy	Muži	věk 65-84	věk 85+
Prevalence 1	29 % (N = 769)	28 %	29 %	28 %	38 %
Prevalence 2	39 % (N = 1041)	38 %	40 %	38 %	48 %
Prevalence 3	41 % (N = 1095)	40 %	42 %	40 %	50 %

Oběť = respondent má jednu a více zkušeností s jakýmkoli typem zanedbávání a zneužívání

(1) blízké vztahy (2) + veřejné prostory + „šmejdi“ (3) + svědectví (sekundární trauma)

	Prevalence	Ženy	Muži	věk 65-84	věk 85+
Prevalence 1	29 % (N = 769)	28 %	29 %	28 %	38 %
Prevalence 2	39 % (N = 1041)	38 %	40 %	38 %	48 %
Prevalence 3	41 % (N = 1095)	40 %	42 %	40 %	50 %

Oběť = respondent má jednu a více zkušeností s jakýmkoli typem zanedbávání a zneužívání

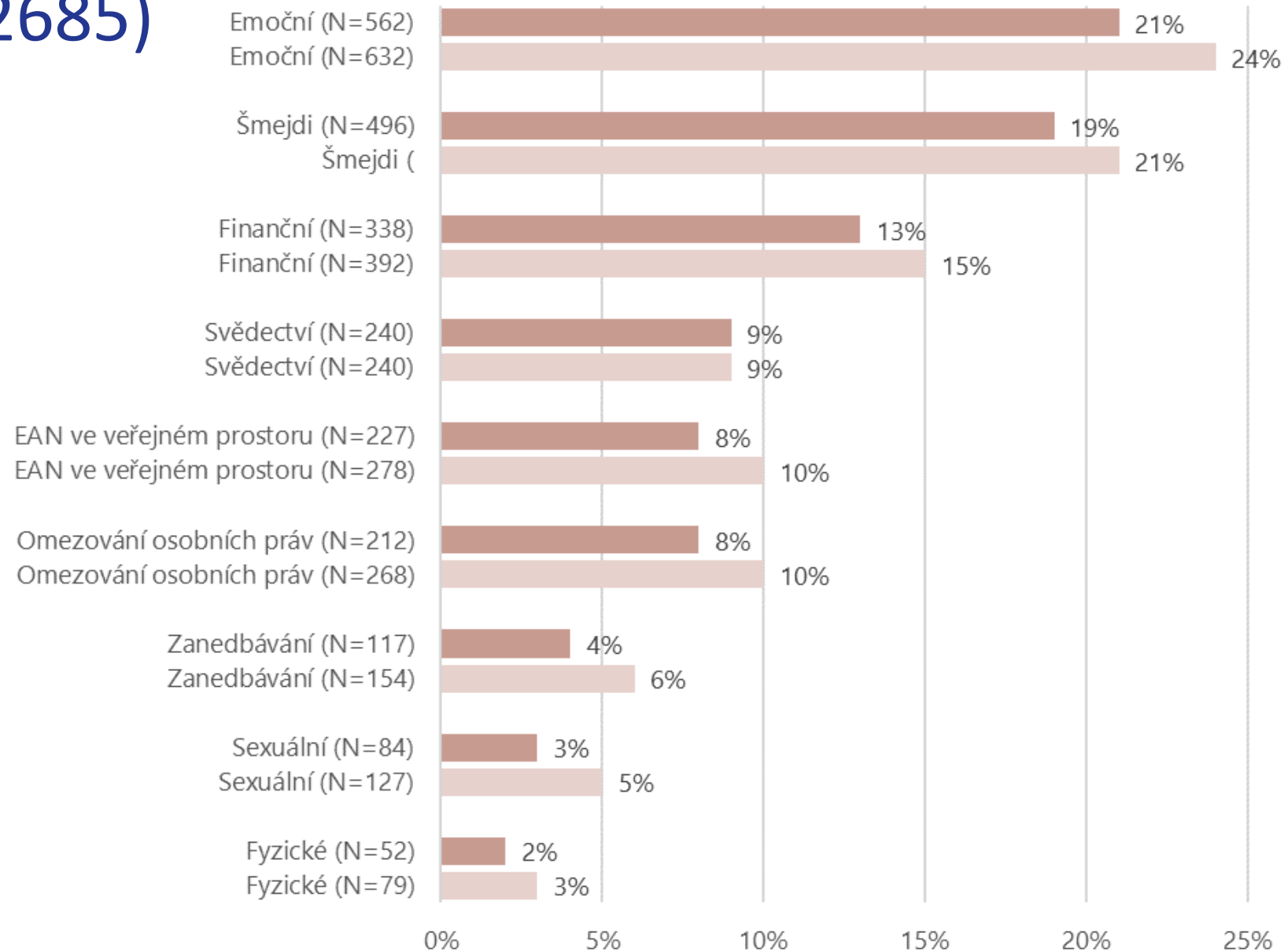
(1) blízké vztahy (2) + veřejné prostory + „šmejdi“ (3) + svědectví (sekundární trauma)

	Prevalence	Ženy	Muži	věk 65-84	věk 85+
Prevalence 1	29 % (N = 769)	28 %	29 %	28 %	38 %
Prevalence 2	39 % (N = 1041)	38 %	40 %	38 %	48 %
Prevalence 3	41 % (N = 1095)	40 %	42 %	40 %	50 %

Dopad na kvalitu života obětí

pocit **bezmoci** (51 %), napětí (50 %), hněv, nenávist (41 %), strach (34 %), potíže se spánkem, noční můry (33 %), deprese, **úzkost** (30 %), zhoršení zdravotního stavu (30 %), osamělost (30 %), stud (29 %), **potíže ve vztazích** s ostatními (24 %), **vina**, pocit, že za to můžu (23 %), finanční, materiální **ztráty** (23 %), fyzická **bolest** (13 %), ztráta pomoci a podpory (12 %), jiné problémy (11 %).

Podíl obětí jednotlivých typů EAN (CZ, věk 65+, N= 2685)

Zanedbávání (Řádková %)				
	Pomoc odmítnuta	Pomoc vždy poskytnuta	Pomoc třeba, bez odpovědi	Pomoc netřeba
Cestování nebo doprava	2,0 %	19,5 %	0,4 %	78,0 %
Provádění běžných domácích prací	1,5 %	15,3 %	0,6 %	82,5 %
Nákupy potravin, oblečení nebo jiných věcí	1,4 %	16,7 %	0,3 %	81,5 %
Příprava jídel nebo stravování	0,7 %	11,8 %	0,3 %	87,2 %
Mytí nebo koupání včetně vstupu do/výstupu z vany nebo sprchy	0,4 %	6,6 %	0,3 %	92,7 %
Dávkování léků	0,3 %	4,9 %	0,1 %	94,7 %
Vstávání a ukládání do postele	0,1 %	2,2 %	0,1 %	97,5 %
Oblékání nebo svlékání	0,1 %	2,7 %	0,1 %	97,0 %
Vstup na toaletu a její použití	0,1 %	1,6 %	0,1 %	98,1 %
Celkové zanedbávání	4 %			

Finanční zneužívání	
Někdo z vašich blízkých...	Ano
... bez dovolení užíval váš majetek nebo peníze	5,8 %
... vás nenechal rozhodovat o penězích nebo nekoupil věci, které jste chtěl(a)/potřeboval(a)	5,7 %
...ukradl vám peníze, majetek nebo věci	5,6 %
...vás vydíral kvůli penězům nebo jinému majetku	3,4 %
Celkové finanční zneužívání*	13 %

Emoční a psychické zneužívání	
Někdo z vašich blízkých...	Ano
...vás urážel nebo vám nadával	14,9 %
...znevažoval vás nebo vás opakovaně ignoroval	12,3 %
...zničil něco, co vám patřilo	6,9 %
...bránil vám ve styku s dalšími lidmi, na kterých vám záleží	4,7 %
...vám vyhrožoval tváří v tvář, že vám fyzicky ublíží	3,0 %
Celkové emoční a psychické zneužívání *	21 %

Fyzické zneužívání	
Někdo z vašich blízkých...	Ano
...vás udeřil(a) nebo jinak napadl(a)? (např. kopal, tahal za vlasy, škrtil atd.)	1,5 %
...vás nějakým způsobem omezoval(a)? (např. zamkl(a) vás v pokoji, svázel(a) vás, nedovolil(a) vám použít koupelnu apod.)	0,8 %
...podal(a) vám příliš mnoho léků, aby vás ovládl(a)/učinil(a) poddajným/poddajnou?	0,1 %
Celkové fyzické zneužívání *	2 %

Sexuální zneužívání	
Někdo z vašich blízkých...	Ano
... měl/a narážky se sexuálním podtextem, které vám byly nepříjemné	2,5 %
...nutil(a) vás k sexu	1,2 %
...se vás dotýkal(a) sexuálním způsobem proti vaší vůli	0,8 %
... nevhodně se před vámi odhaloval(a) nebo vás vystavil(a) jinému sexuálnímu nátlaku	0,7 %
Celkové sexuální zneužívání *	3 %

Intenzita EAN spáchaného blízkou osobou

	vysoká koncentrace (několik událostí)		
nízká intenzita (jednou)	5,2 % Úroveň 2a	13,7 % Úroveň 3	vysoká intenzita (víckrát)
	5,7 % Úroveň 1	3,9 % Úroveň 2b	
	nízká koncentrace (jedna událost)		

Vyšší riziko EAN přináší

- vyšší věk
- 3 a více lidí v domácnosti
- špatná finanční situace
- horší subjektivní zdraví

- NE pohlaví

Šmejdi	
Stalo se vám někdy, že...	Ano
... jste uzavřel(a) významně nevýhodnou smlouvu na nějaké zboží (tzv. šmejdi, výlety s nuceným nákupem ap.)	10,9 %
... se k vám pod záminkou někdo vetřel a zneužil vaší důvěry	6,6 %
... by vám přišel vyděračský email, který Vás rozrušil (pozn. pokud je jen házíte do spamu, a nijak vás to neobtěžuje, odpovězte „ne“)	4,7 %
... vás někdo připravil o peníze přes internet (tzv. phishing apod.)	4,7 %
Celkově šmejdi	19 %

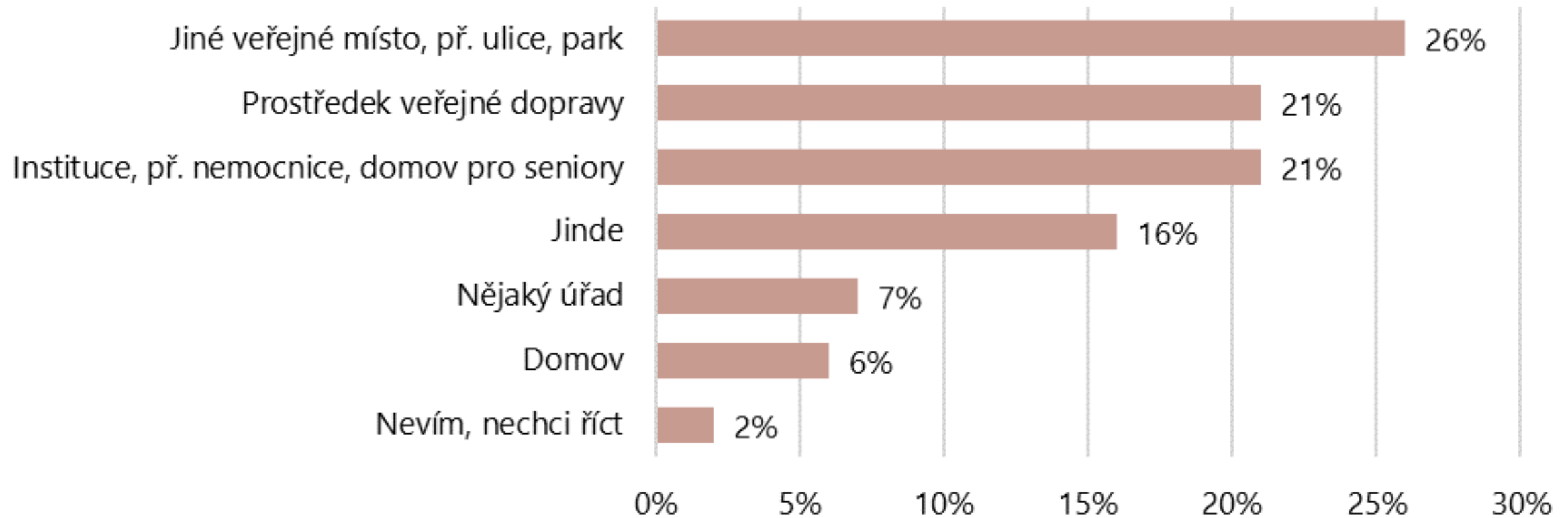
Zneužívání mimo domov (např. v nemocnici, rehabilitačním centru, na veřejném prostranství, na úřadě apod.)

Typ zneužívání	Ano
Emoční a psychické týrání	4,1 %
Finanční zneužívání	3,2 %
Porušování osobních práv	3,1 %
Jiné, zde neuvedené	1,2 %
Sexuální zneužívání	0,4 %
Fyzické týrání	0,2 %
Celkové zneužívání mimo domov *	8 %

Svědkiem nějaké události EAN v posledním roce (N=240)

celkem 9 %

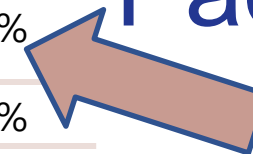

Označení pachatelé EAN (Sloupcová %)

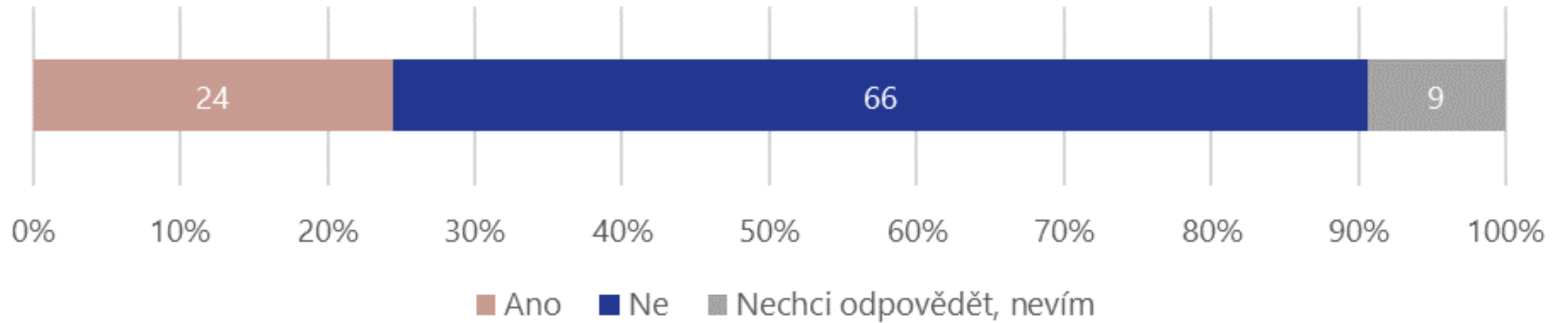
	Celkem*	Zanedbávání	Finanční	Emoční, fyzické, sexuální	Omezování osobních práv
	N=1435	N=176	N=403	N=609	N=247
Partner/ka nebo manžel/manželka	17 %	10 %	12 %	17 %	31 %
Dcera	10 %	18 %	12 %	5 %	14 %
Syn	13 %	15 %	16 %	10 %	13 %
Snacha	4 %	6 %	4 %	3 %	6 %
Zet'	3 %	3 %	3 %	3 %	4 %
Rodiče / nevlastní rodiče	1 %	0 %	1 %	2 %	0 %
Vnouče	5 %	14 %	7 %	1 %	3 %
Jiný příbuzný (sourozenec, synovec, neteř, bratranec atd.)	7 %	3 %	10 %	6 %	6 %
Někdo jiný, koho blíže znám (např. bývalý partner, přítel, známý, kolega)	8 %	5 %	8 %	9 %	6 %
Soused/ka	4 %	7 %	1 %	5 %	4 %
Pečovatel/ka, ošetřovatel/ka / zdravotní sestra domácí péče	1 %	3 %	1 %	0 %	1 %
Jiná osoba	11 %	9 %	18 %	10 %	4 %
Nechci odpovědět, nevím	16 %	7 %	5 %	30 %	8 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

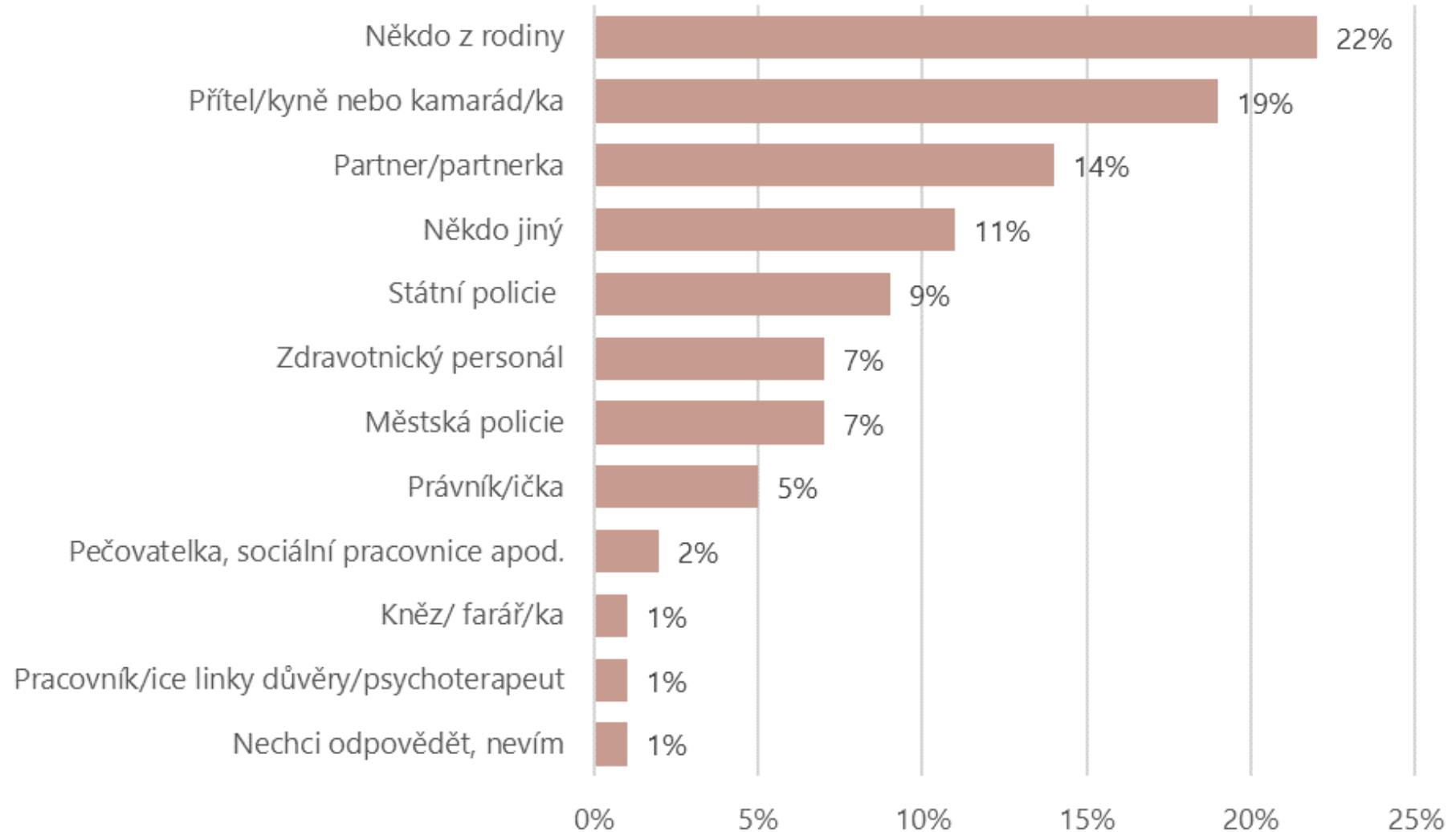
Pachatelé

Nahlášení incidentu EAN. Oběti, N=1072

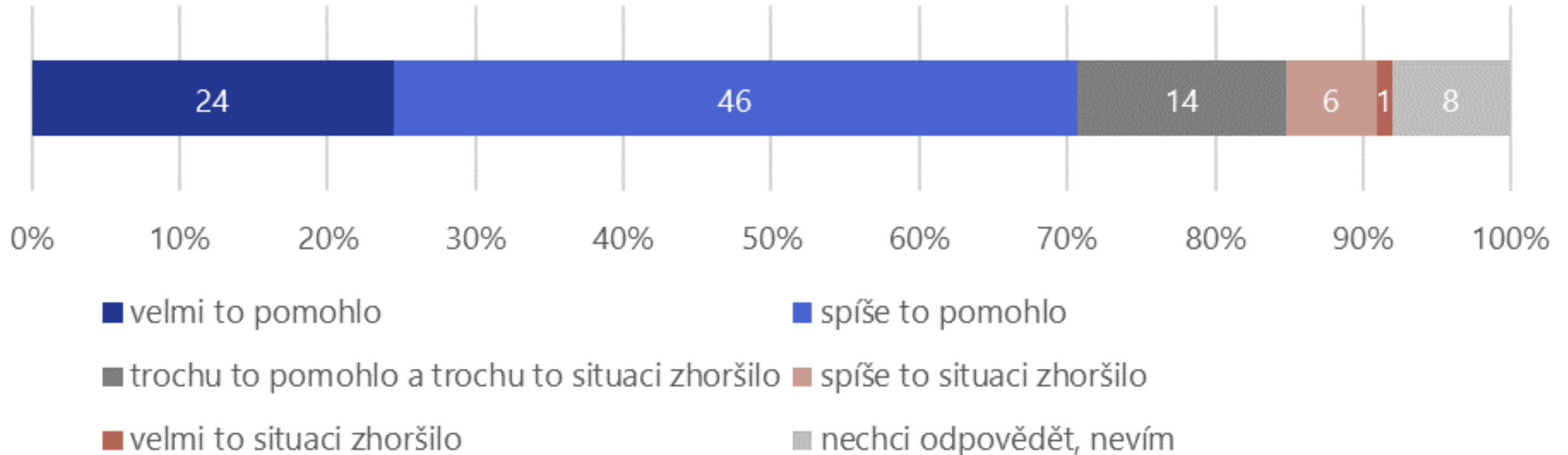
Osoby, s nimiž oběti mluvily o incidentu EAN

Pocit, zda nahlášení incidentu EAN pomohlo.

Oběti, co EAN nahlásily, N=262

Z jakých důvodů o tom s nikým nemluvil(a)?

událost se zdála příliš banální (52 %); nikdo s tím **nebude moci nic dělat** (44 %), nechtěl jsem, aby se do toho někdo vměšoval (44 %), nechtěl jsem ublížit svým blízkým (37 %), nechtěl jsem poškodit pověst rodiny (30 %), nikdo by mi **nevěřil** (26 %), styděl jsem se (26 %), **strach** z pomsty (18 %), nechtěl jsem pachatele potrestat (16 %), jsem **závislý na pomoci** pachatele (15 %) nebo jiné důvody (8 %).

stud
„soukromá záležitost“
nedůvěra v systém
závislost

Q47 Dostal se respondent někdy do pozice pachatele EAN? (Sloučení %)

	Celkem	Pohlaví		Věk		
		Muž	Žena	65–74 let	75–84 let	85+ let
Staršímu člověku jsem sám/sama nikdy nijak vědomě neublížil/a (nemáme zde na mysli běžné hádky)	91,9 %	90,9 %	92,6 %	92,9 %	90,5 %	90,5 %
Bohužel se mi už stalo, že jsem někomu staršímu ublížil/a	3,4 %	4,4 %	2,7 %	2,4 %	4,5 %	6,6 %
Nechci odpovídat	4,7 %	4,7 %	4,7 %	4,8 %	5,0 %	2,9 %

Fenomén EAN (týrání, zneužívání a špatného zacházení se seniory) v kontextu sociálních služeb v ČR: inovace v detekci, prevenci a péči (FEANCI) TQ01000510

RILSA: Lucie Vidovičová, Olga Nešporová, Umut Ünal,
Kateřina Kubalčíková, Marcela Petrová Kafková

GI: Jan Lorman, Lukáš Mareček, Tereza Žílová

MPSV: Jana Řeháková Fučíková

<https://www.rilsa.cz/projekty/feanci/>

<https://www.rilsa.cz/projekty/feanci-en/>

Spolupráce:

Arteterapeut (TBC)

Psycholog (J. Wander)

T A

Č R

Tato prezentace byla podpořena projektem TQ01000510 Fenomén EAN (týrání, zneužívání a špatného zacházení se seniory) v kontextu sociálních služeb v ČR: inovace v detekci, prevenci a péči (FEANCI), který je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu SIGMA.

Co jsme se naučili...

- mnoho lidí trpí EAN a obětí se může stát **kdokoli**
- pachatelem (pachateli) může být kdokoli
- metafora **ledovce** je pravdivá
- úroveň vnímané **podpory** je nízká
- je zapotřebí nových způsobů, jak **vyslechnout** a **podpořit oběti** a jejich **komunity** (slibné se jeví přístupy restorativní justice)